

PROFESOR WITOLD MATWIEJCZYK (1962-2023)

Witold Matwiejczyk urodził się 20 maja 1962 roku w Częstochowie. Był uczniem I Liceum Ogólnokształcącego im. Juliusza Słowackiego w tym mieście, maturę uzyskał w 1981 roku. Jesienią tegoż roku rozpoczął studia historyczne na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Jego integracja z nowym środowiskiem dokonała się w szczególnych warunkach studenckiego strajku okupacyjnego na KUL-u, w którym aktywnie uczestniczył. Szybko dał się poznać jako wybitnie uzdolniony humanista o szerokich zainteresowaniach i zaangażowany członek Koła Naukowego Historyków Studentów KUL. Z czasem zainteresowania naukowe Matwiejczyka zaczęły koncentrować się na dziejach XIX wieku. W 1987 roku uzyskał tytuł magistra historii na KUL-u. Za pracę *Duchowieństwo Krakowa wobec powstania kościuszkowskiego w 1794 r.*, przygotowaną na seminarium prof. Jana Ziółka (1987), otrzymał II nagrodę w konkursie Stanisława Herbsta.

Jeszcze przed ukończeniem pracy magisterskiej, w 1986 roku, Witold Matwiejczyk wyjechał jako stypendysta Deutscher Akademischer Austauschdienst (DAAD) do Kolonii (RFN) na dwuletnie studia uzupełniające w zakresie historii i socjologii. Odbył tam m.in. praktyczny kurs paleografii i neografii gotyckiej, dzięki któremu zdobył rzadką wśród polskich historyków umiejętność odczytywania i transkrypcji rękopisów niemieckich z okresu od XVI do XX wieku. Rozpoczął także kwerendę źródłową pod kątem planowanej rozprawy doktorskiej, odwiedzając archiwa państwowe i kościelne w Koblencji, Düsseldorfie, Münster oraz na terenie archidiecezji kolońskiej i diecezji monasterskiej.

Po powrocie z Kolonii w październiku 1988 roku mgr Matwiejczyk został zatrudniony na KUL-u jako asystent stażysta, rok później awansował na asystenta w II Katedrze Historii Nowożytnej. Tytuł doktora otrzymał 18 czerwca 1997 roku na podstawie rozprawy *Katolickie towarzystwa robotników polskich w Zagłębiu Ruhry w latach 1871-1895. Rozwój organizacyjny a świadomość narodowa*, napisanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Jana Ziółka (opublikowana w TN KUL w 1999 roku). Od 2000 roku pracował na stanowisku adiunkta.

Obok pracy naukowej i dydaktycznej na KUL-u, dr Matwiejczyk zaangażował się w tym czasie we współpracę z Towarzystwem Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej, a potem Instytutem Europy Środkowo-Wschodniej w Lublinie

(2001-2018), utworzonym i kierowanym przez prof. Jerzego Kłoczowskiego. Uczestniczył w organizacji krajowych i międzynarodowych konferencji, zarówno w zakresie merytorycznym, jak i technicznym. Przez wiele lat odpowiadał za pośrednictwo w kontaktach Towarzystwa i Instytutu z historykami niemieckojęzycznymi, opiekował się gośćmi i prelegentami z tego regionu, a podczas konferencji i sympozjów prowadził tłumaczenia symultaniczne z niemieckiego na polski i z polskiego na niemiecki. W latach 2006-2012 był członkiem Rady Naukowej i Komisji Rewizyjnej IEŚW.

W ramach własnych badań dr Matwiejczyk podejmował systematyczne kwerendy w archiwach niemieckich. W 2001 roku był stypendystą Instytutu Herdera w Marburgu, rok później jako stypendysta DAAD uczestniczył gościnnie w pracach Friedrich-Meinecke Institut w Berlinie, w 2005 roku uzyskał stypendium Polskiej Akademii Nauk i Niemieckiego Instytutu Historycznego w Warszawie na badania w archiwum państwowym (Bundesarchiv) i archiwum MSZ (Politisches Archiv des Auswärtigen Amts) w Berlinie. Uzyskał również autorski grant Komitetu Badań Naukowych (2004-2007). Owocem tych kwerend była m.in. rozprawa habilitacyjna *Niemieccy katolicy w Poznańskim a polityka narodowościowa rządu pruskiego 1871-1914*, wydana w 2009 roku. W następnym roku (23 czerwca 2010) uzyskał stopień doktora habilitowanego nauk humanistycznych w dyscyplinie historia, w specjalności historia Polski i powszechna XIX i XX wieku. W 2011 roku objął stanowisko profesora nadzwyczajnego (profesora uczelni). W latach 2011-2014 kierował Katedrą Historii Krajów Języka Niemieckiego w Instytucie Historii KUL. Kiedy jednostka ta została zlikwidowana w ramach restrukturyzacji, przeszedł do nowo utworzonej Katedry Historii XIX wieku.

Od 2011 roku prof. Matwiejczyk rozpoczął nową serię kwerend w archiwach polskich i niemieckich, m.in. w Berlinie, Münster, Kolonii, Marburgu i Lipsku. Oprócz kolejnych stypendiów DAAD i KAAD (Katholischer Akademischer Ausländer-Dienst) uzyskał dwa granty badawcze Narodowego Centrum Nauki. Pierwszy – „Raporty policji pruskiej o stanie ruchu narodowo-polskiego w Niemczech 1910-1930” (realizowany w Towarzystwie Naukowym KUL w latach 2011-2014) zakończył się przygotowaniem do druku ponad 900 stron źródeł w języku niemieckim. Profesor odłożył jednak ich publikację, ponieważ za każdym wyjazdem odkrywał nowe dokumenty, które pragnął dołączyć do tej edycji. Efektem drugiego grantu (TN KUL, 2015-2019) była książka profesorska, a zarazem *opus magnum* Witolda Matwiejczyka, *Pruska policja polityczna wobec mniejszości polskiej w latach 1871-1933. Struktury i ludzie* (Lublin, TN KUL, 2020). Praca ta została uhonorowana podwójnym wyróżnieniem: w Konkursie

im. Prof. Jerzego Skowronka i w konkursie FENIKS 2021 (Nagroda Stowarzyszenia Wydawców Katolickich).

Jako doskonały znawca geografii historycznej oraz struktur terytorialnych państwowych i kościelnych w zaborze pruskim prof. Matwiejczyk wszedł (w latach 2017-2019) do zespołu wykonawców interdyscyplinarnego projektu „Ontologiczne podstawy budowy historycznych systemów informacji geograficznej” realizowanego pod kierunkiem prof. Bogumiła Szadego w Zakładzie Atlasu Historycznego IH PAN. Jesienią 2018 roku na zaproszenie Leibniz-Institut für Geschichte und Kultur des östlichen Europa uczestniczył jako „badacz gościnny” w pracach międzynarodowego zespołu pod kierunkiem prof. dr. Franka Hadlera, zajmującego się problematyką współzależności i globalizacji (Verflechtung und Globalisierung).

Zainteresowania naukowe prof. Matwiejczyka były bardzo szerokie. Oprócz problematyki zaboru pruskiego, Prus i Niemiec, pasjonowały Go zagadnienia dotyczące myśli politycznej, metodologii historii i historii społecznej. Szczególne miejsce rezerwował dla nauki społecznej Kościoła, którą interesował się i jako katolik, i jako historyk. Tylko część jego ogromnej wiedzy znalazła odzwierciedlenie w dorobku publikacyjnym.

Decyzją Prezydenta RP z 21 listopada 2022 roku Witold Matwiejczyk otrzymał tytuł profesora nauk humanistycznych w dyscyplinie historia.

Pozostając przede wszystkim naukowcem-badaczem, prof. Matwiejczyk przywiązywał wielką wagę do dydaktyki akademickiej. Był nieszablonowym wykładowcą, otwierał przed studentami nowe horyzonty, łatwo nawiązywał kontakty. Jako promotor potrafił pomóc, dodać wiary w siebie, zachęcić do stawiania pytań i samodzielnych odkryć. Wielokrotnie w bezinteresowny sposób pomagał studentom i doktorantom starającym się o niemieckie stypendia lub udział w wymianie naukowej. Chętnie uczestniczył w pracach nad nowymi programami studiów. Jako koordynator do spraw promocji kierunku (2011-2013) zorganizował Warsztaty Historyczne dla uczniów szkół średnich, z entuzjazmem włączał się w różne akcje promocyjne i popularyzatorskie.

Był członkiem Towarzystwa Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej w Lublinie, członkiem-korespondentem Towarzystwa Naukowego KUL, członkiem Komisji Historycznej Oddziału PAN w Lublinie. Dwukrotnie otrzymał nagrodę Rektora KUL – za wyróżniającą się rozprawę habilitacyjną w 2011 roku i za oryginalne i twórcze osiągnięcia naukowe w 2021 roku.

Swoją wiedzą i kompetencjami prof. Matwiejczyk służył nie tylko środowisku naukowemu. Od 2013 roku pełnił funkcję biegłego sądowego w zakresie analiz prawnohistorycznych w sprawach dotyczących zwrotu majątków kościelnych

rzymskokatolickim parafiom archidiecezji poznańskiej. Jako członek NSZZ Solidarność na KUL-u uczestniczył w rozmowach z władzami uczelni dotyczących poprawy organizacji i warunków pracy.

Prywatnie był szczęśliwym mężem Joanny, ojcem Jakuba, Marcina i Alicji, dziadkiem Róży, człowiekiem ogromnie oddanym swojej Rodzinie, dla wielu niezawodnym przyjacielem, pasjonatem, który potrafił łączyć wytrwałą, codzienną pracę z radością życia i wiarą w ludzi.

Dalszych projektów badawczych, edytorskich i konferencyjnych, których miał bardzo wiele, nie dane Mu było urzeczywistnić. Po krótkiej i ciężkiej chorobie zmarł 26 marca 2023 w Lublinie i został pochowany na cmentarzu w Krężnicy Jarej. Z bliskimi i środowiskiem akademickim mógł pożegnać się słowami św. Pawła: „W dobrych zawodach wystąpiłem, bieg ukończyłem, wiary ustrzegłem” (2 Tm 4, 7).

Anna Barańska